

Diarienummer: DO 2025/4965

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Ett nationellt förbud mot tiggeri (SOU 2025:83)

Sammanfattning

Diskrimineringsombudsmannen (DO) instämmer i utredningens bedömning att det inte finns något behov av ett nationellt förbud mot tiggeri. DO avstyrker även utredningens lagförslag på grund av att ett nationellt tiggeriförbud vid tillämpningen riskerar att komma i konflikt med de diskrimineringsförbud som följer av Sveriges internationella åtaganden. DO anser att utredningens förslag till utformning av en straffbestämmelse innebär en för vid kriminalisering av tiggeri och anser att risken för diskriminering av sårbara eller utsatta personer bör väga tungt vid bedömningen av frågan om ansvarsfrihet.

Det finns ingen allvarlig problembild och därför inget behov av ett nationellt tiggeriförbud

DO konstaterar inledningsvis att personer med rumänsk, bulgarisk eller specifikt romsk härkomst sedan länge är diskriminerade av det allmänna och i samhället samt att det gäller både direkt och indirekt diskriminering på olika områden, vilket även framgår av utredningen. Vidare noterar vi att utredningens redovisning av kommuners erfarenheter av de kommunala förbuden mot tiggeri – i det mindre antal (högst 20) kommuner som använt sig av möjligheten att meddela lokala förbud eller krav på tillstånd – visar att omfattningen av tiggeriet påtagligt har minskat de senaste tio åren, där en orsak är att bruket av kontanter till stor del upphört. Det finns alltså inte någon allvarlig problembild kopplad till tiggeri.

Mot denna bakgrund delar DO utredningens slutsats att det inte finns något behov av en nationell reglering som kompletterar den kommunala befogenheten att utfärda lokala ordningsföreskrifter i syfte att förebygga ordningsstörningar i samband med tiggeri. DO avstyrker redan av detta skäl

det förslag till ett nationellt förbud mot tiggeri som utredningen ändå i enlighet med sina direktiv lagt fram.

Ett nationellt tiggeriförbud riskerar vid tillämpningen att komma i konflikt med de diskrimineringsförbud som följer av Sveriges internationella åtaganden

Med beaktande av Europadomstolens avgöranden i målen *Lacatus*¹ och *Dian*² instämmer DO i utredningens slutsats att ett nationellt tiggeriförbud kan komma i konflikt med Europakonventionens rättighet om skydd för privatlivet enligt artikel 8 om förbudet utformas så generellt att det inte är möjligt att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, såsom personens sårbarhet, utsatthet och tiggeriets beskaffenhet. Dessutom kan det, bl.a. mot bakgrund av en skiljaktig mening av två domare i målet *Lacatus*, inte uteslutas att ett tiggeriförbud skulle kunna stå i strid med diskrimineringsförbudet i artikel 14 i förening med rätten till skydd för privatlivet enligt artikel 8. Som utredningen påpekar kan ett kommunalt förbud lättare än ett nationellt förbud, genom att gälla vissa utpekade och avgränsade områden, anpassas till de behov och målgrupper som finns i kommunen, vilket minskar risken för kränkningar av Europakonventionen.

När det gäller frågan om ett nationellt tiggeriförbuds förenlighet med förbudet mot diskriminering noterar DO att utredningen i avsnitt 3.5.2 i stora delar återger vårt tidigare yttrande till utredningen om de relevanta internationella konventioner om mänskliga rättigheter som innehåller olika former av diskrimineringsförbud liksom en rapport från FN:s särskilda rapportör om extrem fattigdom och mänskliga rättigheter, som bör beaktas i sammanhanget. Utredningens slutsats i frågan, som är i linje med den slutsats som DO uttryckte i vårt yttrande, är att ett förbud mot tiggeri riskerar att komma i konflikt med förbudet mot diskriminering som följer av Sveriges internationella åtaganden genom att förbudet i huvudsak träffar vissa grupper. Det handlar om att ett tiggeriförbud och dess tillämpning särskilt kan missgynna personer på ett sätt som har samband främst med de diskrimineringsgrunder som i internationell kontext kan anges som socioekonomisk ställning och ras eller etnicitet. DO anser därför att det utifrån ett diskrimineringsperspektiv finns starka skäl som talar mot införandet av ett nationellt tiggeriförbud, eftersom det vid tillämpningen

¹ *Lacatus mot Schweiz*, no 14065/15.

² *Dian mot Danmark*, no 44002/22.

riskerar att komma i konflikt med de diskrimineringsförbud som följer av Sveriges internationella åtaganden.

DO avstyrker utredningens lagförslag även av detta skäl.

Synpunkter på utredningens lagförslag

DO har synpunkter på utredningens förslag till utformning av ett nationellt förbud mot tiggeri som avser omfattningen av förbudets tillämpning och risker för diskriminering av individer vid rättstillämpningen.

DO instämmer i experten Kazimir Åbergs synpunkt i ett särskilt yttrande, där han framhåller att användningen av begreppet allmän plats innebär en omotiverat vid kriminalisering. I författningskommentaren till bestämmelsen anges att detta begrepp är avsett att ha samma innebörd som i brottsbalken, vilket innebär att en allmän plats i princip anses innefatta varje plats, inomhus eller utomhus, som är upplåten för allmänheten. Som Åberg anför torde också en begränsning till begreppet offentlig plats, som används i ordningslagen, stämma bättre överens med Europadomstolens avgöranden.³ DO förordar alltså att begreppet offentlig plats används istället, vilket enligt det särskilda yttrandet innebär att det kommer att finnas andra platser (utöver skog och mark) där penninginsamling kan bedrivas.

DO vill även betona vikten av en generös tillämpning av den föreslagna bestämmelsens andra stycke om ansvarsfrihet i de fall tiggeriet med hänsyn till omständigheterna är att anse som ringa. I författningskommentaren till bestämmelsen anges dels att de fall som bör kunna omfattas av ansvarsfrihet främst kan antas avse sårbara personer, exempelvis barn och personer med funktionsnedsättning, med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, och dels att sårbarheten också är tänkt att bedömas utifrån risken för diskriminering.

DO anser att risken för diskriminering av sårbara eller utsatta personer bör väga tungt vid bedömningen av frågan om ansvarsfrihet. Denna risk bör även, som nämns i författningskommentaren, ha betydelse för polisens möjligheter att enligt polislagen i mindre allvarliga fall eventuellt meddela rapportteftergift i samband med ingripande.

³ Av utredningen framgår att offentlig plats enligt ordningslagen är samfärdselområden som allmänna vägar, gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål samt andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsman Lars Arrhenius efter föredragning av experten Tarik Qureshi. I den slutliga handläggningen har också strategiska rådgivaren Anna Ericsson deltagit.

Lars Arrhenius